

Результативність наукового забезпечення аграрної реформи

Майже одночасно зі здобуттям незалежності в Україні розпочалася земельна та аграрна реформи, покликані перевести колгоспно-радгоспну систему на ринкові відносини. Значну роль у науковому забезпеченні реформ у сільському господарстві відіграв Національний науковий центр (ННЦ) «Інститут аграрної економіки», де були розроблені наукові засади формування приватної власності на землі та засоби виробництва сільськогосподарського призначення, створення фермерських господарств і сільськогосподарських товариств, системи державної підтримки та регулювання сільськогосподарського виробництва, формування аграрного ринку, соціального захисту селян в умовах переходу до ринкових відносин тощо. Нині результати цієї багаторічної праці науковців висунуті ННЦ «Інститут аграрної економіки» у вигляді науково-практичної роботи «Трансформація аграрного сектора економіки України до ринкових умов господарювання» на здобуття Державної премії України в галузі науки і техніки 2015 р.

Зазначена робота включає 873 наукові праці, з яких: 110 монографій, 68 науково-практичних рекомендацій і посібників для виробництва, понад 100 проектів законодавчих та інших нормативних актів, що були ухвалені центральними органами законодавчої та виконавчої влади.

У цих працях, зокрема, слід виділити науково-методологічні та практичні засади формування приватної власності на землю шляхом передачі земель у колективну власність сільськогосподарським підприємствам, їх подальшого паювання серед селян і спільного

чи індивідуального використання. Ученими була розроблена грошова оцінка сільськогосподарських земель, яка з 1995 р. використовується на практиці, зокрема для цілей справляння земельного податку, визначення розмірів орендної плати тощо.

Також важливими є розробки з питань формування господарських структур ринкового типу – нових для новітньої України фермерських господарств, сільськогосподарських товариств, обслуговуючих кооперативів, особистих селянських господарств. Саме ці структури сьогодні забезпечують зростання обсягів виробництва продукції галузі та її експорту на світовий продовольчий ринок.

Науковцями були розроблені засади формування і функціонування аграрного ринку, за якими було запроваджено заставні закупівлі, біржова торгівля, товарні та фінансові інтервенції.

Для реформованого аграрного сектору була обґрунтована та законодавчо закріплена пільгова система оподаткування у вигляді фіксованого сільськогосподарського податку та спеціального режиму справляння податку на додану вартість, система підтримки кредитування галузі, спеціальний фонд підтримки фермерства та інші ефективні механізми, які суттєво підтримали реформоване сільське господарство, забезпечили його прибуткове ведення.

Для захисту інтересів селян ученими було запропоновано гарантований розмір плати за оренду земельних ділянок приватної власності, запроваджено механізм оренди земельних паїв, розширення

розмірів індивідуальних селянських господарств за рахунок земельних паїв тощо.

Наукові розробки 1990-2014 рр. дотепер використовуються в практиці сільськогосподарського виробництва, хоча деякі з них, насамперед щодо обігу земель сільськогосподарського призначення, ще не знайшли свого застосування.

Безумовно, не всі вони беззастережно сприймаються науковою спільнотою і практиками. Знову ж таки, найгостріші суперечки точаться навколо доцільності запровадження ринку сільськогосподарських земель, концентрації значних їх обсягів в обробітку агрохолдингів тощо. Суперечливо, особливо фінансистами, сприймаються пільги для аграріїв щодо оподаткування, тоді як статистика фіксує зростання прибутків галузі. Не завжди спрацьовують ринкові механізми ціноутворення на агропродовольчу продукцію, унаслідок чого зростання цін відбувається набагато швидше, ніж платоспроможного попиту. Очевидно, що наукові положення аграрної реформи мають вдосконалюватися, адаптуватися до нових реалій, особливо до впливу зовнішніх ринків.

Разом з тим розробки наукового колективу, що працював над науковими засадами та практичною трансформацією аграрного сектору до ринкових умов господарювання, можна вважати базовими для аграрної реформи. Академіки Національної академії аграрних наук Петро Саблук,

Павло Гайдуцький, Віктор Месель-Веселяк, Анатолій Даниленко, Микола Малік, Михайло Гладій, Юрій Лупенко, член-кореспондент НААН Іван Кириленко, доктори економічних наук Микола Федоров і Юрій Лузан у своїх наукових працях та у практичній діяльності забезпечили теоретичне обґрунтування шляхів і механізмів формування аграрної економіки на ринкових засадах, запропонували ефективні механізми функціонування галузі в нових умовах. Усі вони є відомими в Україні та за її межами науковцями, їх наукові праці та практичні розробки широко використовуються у наукових дослідженнях, законотворчій роботі, у практиці сільськогосподарського виробництва, мають численних прихильників і загалом позитивно оцінюються наукою і практикою.

Вважаємо, що науково-практична робота «Трансформація аграрного сектору економіки України до ринкових умов господарювання» та її авторський колектив заслуговує присудження Державної премії України в галузі науки і техніки 2015 р. Така висока оцінка роботи науковців, на нашу думку, дасть новий потужний поштовх науковим розробкам у галузях, де реформи ще тільки розпочалися, наприклад у житлово-комунальному господарстві, або де відчувається найбільша потреба в пропозиціях науки, наприклад у сфері пенсійного забезпечення, енергетиці тощо.

Анопій Віктор Володимирович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри комерційної діяльності та підприємництва Львівської комерційної академії. (e-mail: aporiy@gmail.com). Aporiy Viktor Volodymyrovych – Dr. Sci. (Econ.), Prof., Head of the Department of business and entrepreneurship of the Lviv Academy of Commerce.

Надійшло 01.09.2015 р.